

Úloha zlata v centrálním bankovníctví

Abstrakt

První kapitola se věnuje charakteristice centrálních bank jako institucí, které mají emisní monopol na hotovostní peníze, provádějí měnovou politiku a regulují bankovní systém. První centrální banky vznikaly v 17. století. Od nynějších centrálních bank se však odlišovaly. Jejich primárním úkolem bylo poskytovat finanční prostředky panovníkovi. Postupně získávaly více pravomocí a staly se z nich centrální banky, které existují nyní. Novodobé centrální banky mají většinou pravomoci jako je emise hotovostních peněz, provádění měnové politiky a regulace spojená s dohledem nad bankovním sektorem. Centrální banky sestavují své bilance, které jsou výkazem o výši a struktuře aktiv a pasiv. V rozvahách centrálních bank se mimo jiné objevuje i zlato.

Druhá kapitola je důležitá pro pochopení fungování zlatého standardu. Objasňuje pojmy jako je čistý zlatý standard a modifikovaný zlatý standard, který zahrnuje standard zlatého slitku, standard zlaté rezervy a standard zlaté devizy.

Ve třetí kapitole je sepsán vývoj zlatého standardu od 30. let 20. století, kdy vznikaly tzv. měnové bloky sdružující státy s podobnými názory na pokračování zlatého standardu. Mezi měnové bloky patřily Zlatý blok sdružující státy jako Francie, Švýcarsko či Československo; Librový blok složený především ze států Commonwealthu, Japonska nebo Číny; Dolarový blok tvořený státy jako středoamerické země či Filipíny; a Trojdohoda sdružující USA, Francii a Velkou Británii.

Čtvrtá kapitola pojednává o brettonwoodském měnovém systému. V roce 1944 byla uspořádána konference v americkém městě Bretton Woods na které byl dohodnut nový měnový řád, který byl nejvíce ovlivněn návrhy Američana Whitea a Brita Keynesa. Brettonwoodské uspořádání dalo vzniknout Mezinárodnímu měnovému fondu, hlavní rezervní měnou se stal americký dolar a byl ustanoven pevný kurz měn s možností vyrovnávat případně vzniklou nerovnováhu. Americký dolar se stal jedinou měnou, kterou bylo možno u FEDu směnit za zlato. Směnit dolary za zlato u FEDu mohly ovšem pouze centrální banky a ministerstva financí. Soukromé subjekty musely obchodovat se zlatem na trhu v Londýně.

Brettonwoodský systém zaznamenal první větší potíže na přelomu 50. a 60. let 20. století. Díky tomu, jak zahraniční centrální banky směňovaly u FEDu dolary za zlato, zmenšovaly se americké zlaté zásoby. V druhé polovině 60. let narůstala v USA inflace zapříčiněná mimo jiné např. účastí Spojených států ve vietnamské válce. Celosvětově rostl strach z problémů americké ekonomiky. V roce 1961 byl založen Zlatý Pool, který měl za cíl

udržet cenu zlata na dohodnuté úrovni. Zanikl v roce 1968. Ve stejném roce byly zavedeny dvojí ceny zlata: tržní, která byla volně utvářena trhem a oficiální cena pro měnové účely. Tržní cena byla znatelně vyšší než cena oficiální. V roce 1971 americký prezident Nixon oznámil, že bylo rozhodnuto o ukončení směnitelnosti dolaru za zlato. Tímto byla ukončena éra zlatého standardu.

Pátá kapitola je věnována problémům brettonwoodského systému – především problému likvidity, důvěry a přizpůsobování. Jako příčiny rozpadu brettonwoodského systému lze označit nedůvěru v americký dolar zapříčiněnou deficitem americké platební bilance, inflací a měnovými spekulacemi; neschopnost udržet cenu zlata na stanovené ceně 35 dolarů za unci; a zrušení spojitosti mezi fixovanou tržní cenou zlata a množstvím dolarů.

Šestá kapitola představuje argumenty zastánců a odpůrců návratu zlatého standardu. Faktem je, že zavedení zlatého standardu znamená omezení pravomocí centrálních bank. Zastánci zlatého standardu to považují za výhodu, jeho odpůrci za nevýhodu. Příznivci zlatého standardu opěvují jeho protiinflační funkci. Odpůrci tvrdí, že na světě není dostatečné množství zlata. Zastánci zlatého standardu na toto tvrzení odpovídají tak, že na světě není málo zlata, ale nadbytek papírových peněz. Ze znovuzavedení zlatého standardu by více profitovaly země s bohatými nalezišti zlata či státy, které mají aktuálně velké zásoby zlata.

K tomu, aby byl přijat zlatý standard by bylo potřeba celospolečenského konsenzu. Jinak je nepravděpodobné, že by politici podpořili jeho znovuzavedení. Občané si totiž navykli na různorodé sociální programy, které vyžadují neustálé tištění peněz, které je v rozporu se zlatým standardem.

Sedmá kapitola popisuje faktory, proč centrální banky v 21. století drží zlato. Mezi důvody držení zlata patří především diverzifikace jejich portfolií, zajištění proti inflaci a charakteristika zlata jako obecného uchovatele hodnoty. Ceněna je i nízká rizikovost zlata. Je vhodné zmínit, že velký zájem o zlato přichází od států, které se obávají finančních sankcí. Pokud má centrální banka zlato uloženo ve svém státě, je toto aktivum vůči sankcím imunní. Za nevýhody držby zlata pro centrální banky se označují vysoké náklady na jeho transport, skladování a zabezpečení. Zlato také nenese úrok s výjimkou tzv. gold deposit rate. Od globální finanční krize z roku 2008 zlaté zásoby centrálních bank narůstají. Rok 2022 byl v nákupech zlata rekordní. Je očekáváno, že centrální banky budou s nákupy zlata pokračovat i nadále.